

Τάσος Ανθουλιάς

Η ΕΞΕΛΙΞΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Παρουσιάζοντας σχετικές
χαρακτηριστικές
προσωπικές εμπειρίες

	Σελ.
Πόσο δύσκολη είναι μια σοβαρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση	2
Οι περιπέτειες της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης	4
Η αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας	8
Μια παραίτηση από το πανεπιστήμιο	11
Ελληνική παιδεία – τι σημαίνει άραγε;	17

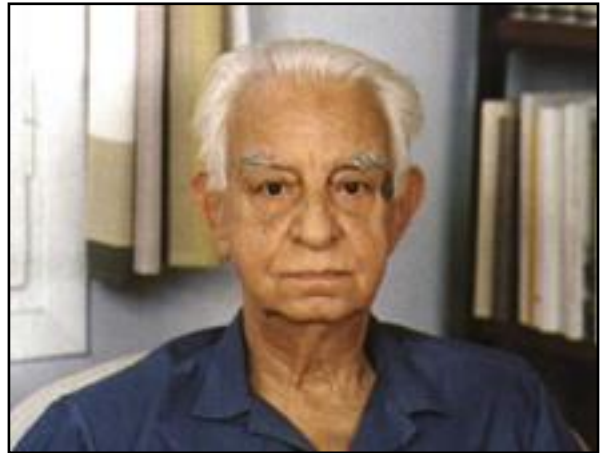
Πόσο δύσκολη είναι μια σοβαρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Το 1973 ζούσα στη Θεσσαλονίκη και μόλις είχα τελειώσει (με το θράσος της νεαρής ηλικίας - 28 χρόνων) μια μελέτη για τη γενική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια με ωρολόγια προγράμματα και στόχους ανά μάθημα, τάξη και βαθμίδα) που θέλησα να τη δείξω και να πάρω τη γνώμη κάποιων καταξιωμένων προσώπων.

Με πήγε, λοιπόν, ο φίλος μου Χρίστος Ζαφείρης (πτυχιούχος αρχαιολογίας τότε και στη συνέχεια ένας σημαντικός δημοσιογράφος της Θεσσαλονίκης) να δω τον Ιωάννη Κακριδή και τον Λίνο Πολίτη σε ένα πολύ μικρό γραφείο στο παλιό κτίριο της Φιλοσοφικής Σχολής – η χούντα από την αρχή τούς είχε πάρει από καθηγητές.

Ο **Ιωάννης Κακριδής** ήταν ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου επί υπουργίας του Λουκή Ακρίτα στην κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Ήταν εκείνος που είχε σχεδιάσει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964-65. Του έδειξα, λοιπόν, τη μελέτη μου με τις προτάσεις μου για τα ωρολόγια προγράμματα (με τα περιεχόμενά τους) και εκείνος μου απάντησε με απόλυτη ειλικρίνεια:

– Αγαπητέ μου νέε, φοβάμαι πως δεν έχω την ικανότητα να κρίνω τη μελέτη σου και τις προτάσεις σου. Θα σου περιγράψω, όμως, τη διαδικασία που έγινε σε εκείνη την προσπάθειά μας για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Και θα καταλάβεις ποια είναι τα πραγματικά προβλήματα. Για να δημιουργήσουμε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο χρειαστήκαμε έξι μήνες ψάχνοντας να βρούμε τους κατάλληλους εκπαιδευτικούς για να το στελεχώσουμε. Στη συνέχεια τους χωρίσαμε κατά ομάδες μαθημάτων (Μαθηματικά, Ελληνική γλώσσα κλπ.) και ζητήσαμε από κάθε ομάδα να φέρει ωρολόγια προγράμματα σπουδών (με το βασικό περιεχόμενό τους) για όλες τις τάξεις της δευτεροβάθμιας

εκπαίδευσης μέσα σε έξι μήνες. Μετά από έξι μήνες έφεραν τα προγράμματά τους και τότε διαπιστώσαμε πως για να ισχύσουν τα ωράρια που ζητούσε κάθε ομάδα θα έπρεπε το εβδομαδιαίο πρόγραμμα κάθε τάξης να έχει 60 με 70 ώρες. Έτσι γίναμε χασάπηδες και, κόψε από δω, κόψε από κει, περιορίσαμε σε φυσιολογικό αριθμό ωρών τα προγράμματα...

Κατάλαβα, ευχαρίστησα, χαιρέτησα και έφυγα, περπατώντας στη Θεσσαλονίκη, γεμάτος απόγνωση...

Οι περιπέτειες της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης

Το 1977 είχα μεταφράσει και κυκλοφορήσει το πρώτο βιβλίο στην Ελλάδα για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών 6 ως 10 χρόνων (με τίτλο «Πώς ήρθα στον κόσμο»). Ήταν το πρώτο που τολμούσε να μιλήσει στα παιδιά για τη σεξουαλική πράξη (και μάλιστα, με ειλικρίνεια και χιούμορ).

Η τότε διευθύντρια μιας Παιδαγωγικής Ακαδημίας μαζί με δύο λυκειάρχες μιας επαρχιακής πόλης κατέθεσαν (το 1980) μήνυση, ζητώντας να απαγορευτεί η κυκλοφορία του βιβλίου γιατί ήταν άσεμνο!... Τελικά, ο εισαγγελέας έβαλε την υπόθεση στο αρχείο (μη θέλοντας, προφανώς, να γελοιοποιήσει την έννοια της Δικαιοσύνης).

Πιστεύω πως έχει πολύ ενδιαφέρον να διαβάσει κανείς τις πολύ χαρακτηριστικές καταθέσεις των παραπάνω μαρτύρων, με δικές μου υποσημειώσεις που σχολιάζουν διάφορα σημεία των ενόρκων καταθέσεων. Ακολουθούν οι ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων:

Ο μάρτυρας Δ.Γ., Λυκειάρχης:

«Θεωρώ το βιβλίο “Πώς ήρθα στον κόσμο” απαράδεκτον διά την ελληνικήν και διά κάθε κοινωνίαν, διότι ποιος μου εγγυάται πως τα παιδιά δεν θα σπεύσουν αμέσως να αποκτήσουν εμπειρίαν¹ και το φοβερότερον να αποκτήσουν την εμπειρίαν τα αδέλφια μεταξύ τους.

¹ Πώς μπορούν άραγε δυο παιδιά 7-8 χρόνων να κάνουν έρωτα; Φαίνεται, όμως, πως η γνώση είναι ένα πράγμα πάρα πολύ επικίνδυνο.

Έχω την γνώμη ότι η πολιτεία έχει υποχρέωσιν να διαφυλάξει την παιδικήν ηλικίαν από εκτροπές που θα έχουν δυσάρεστες επιπτώσεις στην ανάπτυξη του παιδιού, το κοινωνικό σύνολο και το Έθνος γενικότερα, διότι έτσι θα δημιουργήσουμε μίαν κοινωνίαν διεφθαρμένην². Τόσον το περιεχόμενον όσον και οι εικόνες του εν λόγω βιβλίου κατά την γνώμην μου είναι άσεμνες και «πορνό». Το παιδί

πρέπει να ενημερωθεί σταδιακά από τους γονείς και από άλλους αρμοδίους παράγοντας³ και με τρόπο κάπως συγκεκαλυμμένο⁴. Μετά ταύτα πιστεύω ότι η κυκλοφορία του εν λόγω εντύπου θα ζημιώσει και θα δημιουργήσει πρόσθετα προβλήματα στην διαπαιδαγώγησιν των σημερινών παιδιών».

Ο μάρτυρας Κ.Χ., Λυκειάρχης

«Διαβάζοντας το βιβλίο “Πώς ήρθα στον κόσμο” έχω την γνώμη ότι τόσον η ορολογία των οργάνων του σώματος ανδρός και γυναικός όσον και η εικονογράφηση των οργάνων του σώματος τούτων είναι χυδαία διά την ελληνικήν πραγματικότητα και την ηθικήν διαπαιδαγώγησιν που επικρατεί στην Ελλάδα⁵. Πιθανόν στο Εξωτερικό, απ’ όπου έχει μεταφρασθεί το εν λόγω βιβλίο και η σεξουαλικότητα διδάσκεται από μικράς ηλικίας ακόμη και στα σχολεία, να θεωρείται απαραίτητον, εδώ όμως στην Ελλάδα θεωρώ την κυκλοφορίαν του βιβλίου αυτού επιζήμια και το βιβλίο αυτό καθ’ εαυτό το θεωρώ άσεμνο.

2 Εκείνη την εποχή η Βουλή δεν συζητούσε ακόμα για τη διαφθορά. Προφανώς το συγκεκριμένο βιβλίο διέφθειρε την κοινωνία μας.

3 Δυστυχώς, ο μάρτυρας δεν μας προσδιορίζει τους αρμόδιους παράγοντες. Ίσως, όμως, να είναι οι πόρνες στις οποίες πήγαιναν οι ηθικοί πατεράδες τους γιους τους για να έχουν την πρώτη τους εμπειρία (όπως άρμοζε στις παραδόσεις του Έθνους γενικότερα).

4 Τα παιδιά πρέπει από μικρά να προπονηθούν στην υποκρισία – αλίμονο αν μάθουν να λένε τα πράγματα με το όνομά τους. Εξάλλου, αν κάτι το κάνεις κρυφά, δεν υπάρχει πρόβλημα. Μπορείς να παριστάνεις ελεύθερα τον ηθικολόγο.

5 Όπως είναι γνωστό, η χυδαιότητα της ορολογίας των οργάνων του σώματος εξαρτάται από το είδος της ηθικής διαπαιδαγώγησιν, το οποίο καθορίζει και ποια από αυτά τα όργανα επιτρέπεται να σχεδιαστούν.

Τα σκίτσα είναι χονδροκομμένα και ακαλαίσθητα και αντί να βοηθούν στη συναισθηματική ενημέρωση του παιδιού δημιουργούν αποστροφή προς την γενετήσια πράξη⁶ και σοκάρουν γενικώς το παιδί. Ως προς την επιστημονική ενημέρωση των νηπίων σχετικά με την διαμόρφωση του εμβρύου προσθέτω ότι η ενημέρωσις αυτή είναι πολύ πρόωγη διά την ηλικίαν αυτήν και αδύνατον να κατανοηθεί από τα μικρά παιδιά⁷».

Η μάρτυρας Α.Χ., Διευθύντρια Παιδαγωγικής Ακαδημίας

«Ανέγνωσα επισταμένως το βιβλίο “Πώς ήρθα στον κόσμο”. Τούτο ενδιαφέρεται για την σεξουαλική διαφώτιση του παιδιού της παιδικής και προεφηβικής ηλικίας. Δίνει πολλές ανατομικές λεπτομέρειες του σώματος και των δύο φύλων, τις οποίες συνοδεύουν άσεμνες, αλλά και κακόγουστες εικόνες. Προσφέρει λεπτομέρειες σχετικές με την σεξουαλική πράξη και διδάσκει την ανάπτυξιν του εμβρύου μέχρι την γέννησίν του. Οι συγγραφείς, τέλος, συμπεραίνουν ότι πολλά πρέπει να γίνουν πριν από την γέννηση του παιδιού. Διαφωνώ με το περιεχόμενον του βιβλίου γενικά και στέκομαι στις εξής παρατηρήσεις:

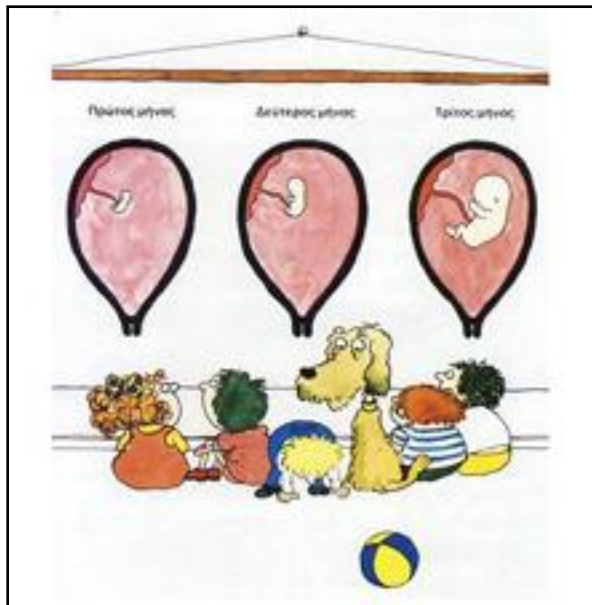
(1) Στην ελληνική οικογένεια δεν νομίζω ότι ο πατέρας και η μητέρα βρίσκονται στο μπάνιο γυμνοί συγχρόνως και μάλιστα μπροστά στο παιδί τους⁸. Τις διαφορές του φύλου μπορεί το παιδί να τις δει στα αδέρφια του, στα ξαδέλφια του και στο άλλο παιδικό περιβάλλον⁹ και να οδηγηθεί από τους γονείς ομαλά στο να γνωρίσει ποιες διαφορές υπάρχουν μεταξύ αρσενικού και θηλυκού.

6 Προφανώς, αυτός ο μάρτυρας εγγυάται στον προηγούμενο μάρτυρα ότι το βιβλίο όχι μόνο δεν θα σπρώξει τα παιδιά να σπεύσουν αμέσως να αποκτήσουν εμπειρία, αλλά θα τους δημιουργηθεί και αποστροφή για το σεξ.

7 Δηλαδή, στα μικρά παιδιά πρέπει να λέμε ότι τα μωρά τα φέρνει ο πελαργός.

8 Δεν μπορώ να θυμηθώ αν το τραγούδι «Στη μπανιέρα δυο-δυο» είχε ήδη κυκλοφορήσει.

9 Προφανώς, παίζοντας το παιχνίδι με τον «γιατρό» – είναι πιο κατάλληλο για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. (Ίσως, όμως, τρομοκρατηθεί ο πρώτος μάρτυρας από τις συνέπειες που μπορεί να έχει).

(2) Οι λεπτομέρειες που δίδονται σχετικά με την σεξουαλική πράξη, κατά την γνώμη μας, είναι δυνατόν να διδάξουν το παιδί και να το παρορμήσουν στο να εφαρμόσει τις λεπτομέρειες στην χειρότερη των περιπτώσεων. Αλλά και η πληροφόρηση που προσφέρει το βιβλίο στο θέμα αυτό είναι ανώτερη από τις δυνάμεις του παιδιού προς το οποίο απευθύνεται¹⁰. Η κατανόηση της ύλης αυτής προϋποθέτει και ορισμένη πνευματική ανάπτυξη και ωριμότητα. Η περιγραφή στηρίζεται, φυσικά, επάνω στην επιστημονική αλήθεια, αλλά τα παιδιά της ηλικίας αυτής δεν μπορούν να

κατανοήσουν όλες αυτές τις πληροφορίες, οι οποίες άλλωστε για την ηλικία τους δεν είναι ενδιαφέρουσες¹¹. Οι γονείς είναι εκείνοι που θα κρίνουν πότε είναι η κατάλληλη στιγμή να προσφέρουν στο παιδί τους τις ανάλογες γνώσεις για το θέμα της σεξουαλικής αγωγής¹² και οι πληροφορίες τους θα είναι ανάλογες προς την πνευματική του ανάπτυξη και θα δοθούν με τον ανάλογο λεκτικό τρόπο¹³ και την σοβαρότητα που πρέπει¹⁴. Απορρίπτω το βιβλίο και το βρίσκω επιζήμιο από κοινωνική και παιδαγωγική πλευρά και εισηγούμαι να μην επιτραπεί η κυκλοφορία του στο εμπόριο και γίνει κτήμα της Ελληνικής οικογένειας».

10 Είναι πολύ περίεργο πώς τις «λεπτομέρειες», που δεν μπορεί να καταλάβει ένα παιδί, υπάρχει ο κίνδυνος να τις εφαρμόσει.

11 Αν οι «πληροφορίες» αυτές δεν είναι ενδιαφέρουσες για το παιδί, τότε το παιδί δεν θα διαβάσει το βιβλίο (εκτός κι αν ο γονιός το αναγκάσει με το ζόρι – όπως κάνει με τα βιβλία του σχολείου, που το παιδί τα διαβάζει επειδή του τα επιβάλλουν).

12 Μετά τα ειδικά σεμινάρια που, ως γνωστόν, έχουν παρακολουθήσει όλοι τους πάνω σε αυτό το θέμα.

13 Δυστυχώς, η μάρτυρας δεν μας διευκρινίζει τον κατάλληλο «λεκτικό τρόπο», ώστε να ξέρουμε πώς θα πρέπει να μιλήσουμε στα παιδιά για τα γεννητικά τους όργανα και την ερωτική χρήση τους.

14 Το κυριότερο είναι η «σοβαρότητα» – το σεξ δεν πρέπει, σε καμιά περίπτωση, να συνδέεται με το γέλιο, τη χαρά και την ευχαρίστηση, πρέπει να είναι μουτρωμένο. Ο Ουμπέρτο Έκο, στο «Όνομα του Ρόδου», μας περιγράφει τα φρικτά εγκλήματα που γίνονταν προκειμένου να μην αποκαλυφθεί ότι ο Αριστοτέλης θεωρούσε το γέλιο ως στοιχείο απελευθέρωσης.

Η αλλαγή της Ελληνικής κοινωνίας

Η ριζική αλλαγή νοοτροπίας και στάσης ζωής μας. Για να καταλάβουμε πώς φτάσαμε εδώ σήμερα και πώς έγινε η ριζική αλλαγή της νοοτροπίας και της στάσης ζωής των Ελλήνων θα σας διηγηθώ μια προσωπική ιστορία σε δύο φάσεις: 1976 και 1991.

Το 1976 έβγαλα το πρώτο μου βιβλίο: «Μαθηματικά Α δημοτικού» σε τρία τεύχη. Ήμουν μόλις 31 χρόνων, εντελώς άγνωστος, φυσικά, στο πλατύ κοινό και έμενα ακόμα στη Θεσσαλονίκη. Ήθελα να βρω τρόπους να γίνει το βιβλίο μου γνωστό στους εκπαιδευτικούς και ιδιαίτερα στους εκπαιδευτικούς της Αθήνας που αποτελούσαν και ένα μεγάλο σύνολο.

Δεν θυμάμαι πώς, σε κάποια παρέα συνάντησα τον Κώστα Αρζόγλου που μόλις είχε νοικιάσει το θέατρο «Καλουτά» και έκανε πρόβες σε ένα θεατρικό έργο. Τον ρώτησα τι θα μου κόστιζε να νοικιάσω από εκείνον το θέατρο για δύο βραδιές: την πρώτη για να παρουσιάσω το βιβλίο μου και τη δεύτερη για να παρουσιάσω τρόπους που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στην τάξη διάφορα εποπτικά μέσα διδασκαλίας. Μου απάντησε: Αστειεύεσαι που θα πάρω χρήματα

για τέτοιες παρουσιάσεις; Θα χρησιμοποιήσεις ελεύθερα το θέατρο και εγώ θα είμαι εκεί για να σου αναβοσβήνω τα φώτα, αφού η παρουσίαση θα συνοδεύεται από προβολή διαφανειών.

Πώς θα έφερνα, όμως, τους εκπαιδευτικούς στο θέατρο; Τότε δεν υπήρχε Internet. Έστειλα απλά Δελτία Τύπου στις εφημερίδες και στις Επιθεωρήσεις Στοιχειώδους Εκπαίδευσης. Δεν μπορούσα να κάνω τίποτε άλλο και είχα αγωνία αν ερχόταν κανείς.

Αλλά το πρώτο βράδυ έγινε κάτι καταπληκτικό. Δεν έφταναν τα καθίσματα του μεγάλου θεάτρου και ο επιπλέον κόσμος (μη ξεχνάμε πως ήταν εκπαιδευτικοί) στεκόταν όλη την ώρα όρθιος γύρω-γύρω. Το ίδιο έγινε και το δεύτερο βράδυ.

Τα επόμενα 15 χρόνια είχα γίνει πια πολύ γνωστός στον χώρο της εκπαίδευσης. Εκτός από τα βιβλία που είχα βγάλει και την εντυπωσιακή δουλειά μου στα Εκπαιδευτήρια Ζηρίδη και στο Κολλέγιο Αθηνών (όπου ήμουν ο πρώτος που εφαρμόσε τη χρήση των υπολογιστών στην εκπαίδευση), είχα αρχίσει να διδάσκω στα

Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Ρόδο και έγραφα τακτικά άρθρα στην «Κυριακάτικη Καθημερινή», στην «Ελευθεροτυπία» και σε διάφορα πιο ειδικά έντυπα.

Ερχόμαστε τώρα στο 1991 οπότε το Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας μου ζήτησε να κάνω μια διάλεξη με θέμα τη χρήση των υπολογιστών στην εκπαίδευση – θέμα που ήταν τότε στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας. Όλη την οργάνωση αναλάμβανε το Ινστιτούτο με το κύρος που έχει. Την προγραμματισμένη μέρα ήρθα στην Αθήνα (από τη Ρόδο που δίδασκα) με το αεροπλάνο, κουβαλώντας μαζί μου υπολογιστή, βίντεο κλπ. για να κάνω μια σοβαρή παρουσίαση.

Τη διάλεξη παρακολούθησαν συνολικά εννιά άτομα από τα οποία τα επτά ήταν γνωστοί μου, που μπορεί και να ήρθαν από κοινωνική υποχρέωση. Η Ελλάδα είχε ήδη αλλάξει. Είναι λογικό, λοιπόν, η εκπαίδευσή μας να βρίσκεται σε τόσο χαμηλό επίπεδο.

Από το 1976 και ύστερα (για περισσότερα από δεκαπέντε χρόνια) δημοσίευσα δεκάδες άρθρα στην «Κυριακάτικη Καθημερινή», στην «Ελευθεροτυπία» και σε άλλα πιο ειδικά έντυπα. Κάθε φορά που δημοσίευα ένα άρθρο είχα προσωπικές αντιδράσεις (πολλές θετικές, αλλά και κάποιες αρνητικές, δεν έχει σημασία) από ανθρώπους του χώρου της εκπαίδευσης, στους οποίους απευθυνόταν. Αντιδράσεις που σήμαιναν πως τα άρθρα μου τα διάβαζαν. Όσο περνούσαν, όμως, τα χρόνια οι αντιδράσεις λιγότευαν.

Το 1993 έγραψα το τελευταίο άρθρο μου στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο». Και μάλιστα πάνω σε ένα θέμα άκρως επίκαιρο εκείνη την εποχή: Για την εισαγωγή της Πληροφορικής στην εκπαίδευση. Η αντίδραση ήταν μια απόλυτη παγωνιά. Κανείς δεν το είχε διαβάσει. Ο κόσμος είχε πια σταματήσει να διαβάζει και να σκέφτεται. Η Ελλάδα είχε αρχίσει να χορεύει στο πάρτι. Έτσι σταμάτησα να γράφω άρθρα... και άρχισα να ξαναγράφω άρθρα για την εκπαίδευση το 2019 μετά από 26 χρόνια...

Εκείνη την εποχή η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ήθελε να εντάξει στα νέα πανεπιστήμια στελέχη προερχόμενα κυρίως από την Αριστερά, ώστε σιγά-σιγά να τα αφομοιώσει και να τα διαφθείρει. Επομένως, η επιλογή μου ήταν κομματική – έστω και από λάθος, αφού δεν ήμουν αριστερός.

Άρχισα, λοιπόν, την ακαδημαϊκή μου καριέρα – και τα εγκλήματά μου. Το πρώτο μου έγκλημα ήταν να μετακομίσω και να εγκατασταθώ στη Ρόδο, θεωρώντας πως έτσι μόνο μπορούσα να κάνω σωστά τη δουλειά μου. Από την πρώτη στιγμή άρχισα, λοιπόν, να χαλάω την πιάτσα, αφού οι συνάδελφοι έρχονταν (με το αεροπλάνο) για μια μέρα κάθε δύο ή τρεις βδομάδες.

Και αμέσως προχώρησα στο δεύτερο έγκλημα. Άνοιξα το πανεπιστήμιο στην κοινωνία. Σε συνεννόηση με τις τοπικές διευθύνσεις εκπαίδευσης, κάθε Τρίτη βράδυ πρόσφερα ελεύθερα σεμινάρια στους εκπαιδευτικούς της Ρόδου (στα οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 100 εκπαιδευτικοί)

Παράλληλα, πέτυχα να βάλω τα Παιδαγωγικά Τμήματα στο Apple University Consortium με αποτέλεσμα να αγοραστούν στη μισή ακριβώς τιμή οι καλύτεροι τότε υπολογιστές Macintosh Plus – με παράθυρα και ποντίκι, όταν αυτές οι δυνατότητες στα PC εμφανίστηκαν μετά από χρόνια (το 1993). Έτσι, μέχρι το 1989 είχα δημιουργήσει τρία εργαστήρια υπολογιστών (με 35 υπολογιστές στη διάθεση των φοιτητών από το πρωί μέχρι το βράδυ και με δύο βοηθούς). Να θυμηθούμε πως την ίδια εποχή το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο δεν είχε ακόμα κανένα εργαστήριο πληροφορικής για τους φοιτητές του.

Τότε αισθάνθηκα και την πρώτη απογοήτευσή μου. Έβλεπα άδεια τα εργαστήρια και μόνο μια βδομάδα πριν από τις εξετάσεις πήγαιναν οι φοιτητές να μάθουν κάτι τσάτρα-πάτρα, μόνο και μόνο για να «περάσουν»...

Τα εγκλήματά μου συνεχίζονται. Έκλεισα με πανεπιστήμια άλλων χωρών της ΕΟΚ δύο προγράμματα Erasmus, δηλαδή ανταλλαγής φοιτητών (κανένας άλλος συνάδελφος δεν

προσπάθησε κάτι τέτοιο). Από τους εξακόσιους φοιτητές που είχαμε τότε μόνον οχτώ δήλωσαν πως ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε αυτά τα προγράμματα ανταλλαγής. Το πρώτο πρόγραμμα με βοήθησε να οργανώσω το 1989 διεθνές συνέδριο (το μοναδικό που έγινε εκείνα τα χρόνια από τα Τμήματά μας) με τους σημαντικότερους επιστήμονες του κόσμου που ασχολούνταν με τα «Προβλήματα διδασκαλίας της πρώτης γραφής και ανάγνωσης».

Να σημειώσω πως τότε δεν υπήρχε κανένας συνάδελφος που να διδάσκει στους μέλλοντες δασκάλους πώς να διδάξουν στους μαθητές τους ανάγνωση και γραφή και πώς τα πρώτα Μαθηματικά! Προσπαθούσα, λοιπόν, εγώ (με άλλοθι την τεχνολογία) να καλύψω εκ των ενόντων τα σημαντικότερα θέματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. (Φυσικά, είχαμε τρεις συναδέλφους που δίδασκαν κοινωνιολογία!).

Το 1988 συνέβησαν άλλα δύο γεγονότα. Το πρώτο ήταν η σύνοδος των αρχηγών κρατών της ΕΟΚ, με Πρόεδρο τον Ανδρέα Παπανδρέου, στη Ρόδο. Στα πλαίσια της συνόδου ήθελαν να παρουσιαστούν τα προγράμματα της ΕΟΚ που είχαν σχέση με την εκπαίδευση. Ζητήθηκε, λοιπόν, από το Πανεπιστήμιο να ορίσει έναν καθηγητή να τα παρουσιάσει. Ο μόνος, όμως, που είχε ασχοληθεί με αυτά ήμουν εγώ. (Τότε όλα τα προγράμματα εγκρίνονταν και ελέγχονταν από τις Βρυξέλλες και όχι από τα ελληνικά υπουργεία, γεγονός που σήμαινε σοβαρή γνώση, μέθοδο και πραγματική εργασία). Έτσι, έκανα άλλο ένα έγκλημα, «βγαίνοντας στον αφρό»...

Το δεύτερο γεγονός ήταν η επίσκεψη του μορφωτικού υπεύθυνου του Βρετανικού Συμβουλίου, ο οποίος έκανε μια τρομερά ενδιαφέρουσα πρόταση: Πρόσφερε σε όποιον ήθελε από τους διδάσκοντες στο πανεπιστήμιο μια οργανωμένη ενημερωτική εβδομάδα στη Μεγάλη Βρετανία (με συγκεκριμένο και πολύ πυκνό πρόγραμμα), όπου θα επισκεπτόταν όποια ιδρύματα είχαν σχέση με το αντικείμενό του και θα συζητούσε με τους σημαντικότερους επιστήμονες του κλάδου του (σε όλη τη Μεγάλη Βρετανία). Όλη την οργάνωση και όλα τα έξοδα (μέχρι και ένα ημερήσιο χαρτζιλίκι) τα αναλάμβανε το Βρετανικό Συμβούλιο. Το μόνο έξοδο για τον συμμετέχοντα ήταν το αεροπορικό εισιτήριο μέχρι το Λονδίνο. Ο μόνος από τα Τμήματά μας που αξιοποίησε αυτή την καταπληκτική προσφορά ήμουν εγώ (και πράγματι κέρδισα και πολλές γνώσεις και συνεργασίες)...

Επειδή εγώ ήμουν εγκατεστημένος στη Ρόδο ήταν φυσικό να εκπροσωπώ το Πανεπιστήμιο στις σχέσεις του με τον Δήμο και τη Νομαρχία και να συνεργάζομαι σε διάφορες δραστηριότητες – κι αυτό ενοχλούσε πολύ τους ιπτάμενους (αφού δεν μπορούσαν να «ανακατεύονται προσωπικά»).

Το 1990 έκανα μια μελέτη για τη μηχανοργάνωση του Κτηματολογίου της Ρόδου. Το Κτηματολόγιο είχε φτιαχτεί, φυσικά χειρόγραφα, από τους Ιταλούς μέχρι το 1949 (που κατείχαν τη Ρόδο). Από κει και ύστερα αυτό το Κτηματολόγιο άρχισε να μη συμπληρώνεται κανονικά και να δημιουργούνται προβλήματα. Μετά από συνεννόησή μου με τη διοίκηση του Κτηματολογίου Ρόδου, υπέβαλα τη μελέτη στη

Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας. Ο Γενικός Γραμματέας ενθουσιάστηκε και μου είπε πως μπορεί να το εντάξει σε ένα κοινοτικό πρόγραμμα μέχρι μια ορισμένη ημερομηνία (λήξης του προγράμματος). Το μόνο που χρειαζόταν ήταν η συνυπογραφή από τον Πρόεδρο του Πανεπιστημίου. Απευθύνθηκα, λοιπόν, στον τότε Πρόεδρο ζητώντας την υπογραφή του. Οι χρονικές προθεσμίες για τη λήξη του προγράμματος ήταν πολύ περιορισμένες και σχεδόν κάθε μέρα ο Γενικός Γραμματέας της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας με έπαιρνε τηλέφωνο πιέζοντάς με να κάνω γρήγορα την υποβολή.

Αλλά την τελευταία μέρα της προθεσμίας μου έστειλε ο Πρόεδρος του Πανεπιστημίου πίσω τη μελέτη μου, κολλώντας πάνω της ένα πολύ μικρό κίτρινο χαρτάκι, στο οποίο έγραφε πως «δεν μπορεί να συνυπογράψει γιατί δεν πιστεύει πως μπορώ να κάνω αυτή τη δουλειά»...

Το 1991 άρχισε και η οργανωμένη πια επίθεση εναντίον μου. Τον Σεπτέμβριο δεν στάλθηκε στο Υπουργείο Παιδείας η ανανέωση της σύμβασής μου με το Πανεπιστήμιο. Το έμαθα τυχαία όταν μια φίλη που εργαζόταν στις οικονομικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, τρώγοντας μαζί ένα βράδυ σε μια ταβέρνα με τον άντρα της, με ρώτησε: «Γιατί βρε Τάσο δεν θέλεις να συνεχίσεις τη δουλειά σου στη Ρόδο; Ζήτησες να μην ανανεώσεις τη σύμβασή σου;». Έμεινα με το στόμα ανοιχτό. Επικοινωνήσα με το Υπουργείο και ο τότε υφυπουργός τηλεφώνησε με θυμό στο Πανεπιστήμιο, από όπου πήρε την απάντηση ότι «η σύμβαση μάλλον είχε χαθεί στον δρόμο και δεν υπήρχε κακή πρόθεση»...

Το 1992, εκμεταλλευόμενος ένα κοινοτικό πρόγραμμα, δημιούργησα το πρώτο στα Βαλκάνια εργαστήριο πληροφορικής για άτομα με ειδικές ανάγκες (κωφά, τυφλά, παραπληγικά κλπ.). Έπαινος από επιτροπή των Βρυξελλών που ήρθε και το είδε. Μεγάλο ενδιαφέρον από τον Σύλλογο γονέων με παιδιά ΑΜΕΑ.

Το 1993, πάλι μέσα από ένα κοινοτικό πρόγραμμα, οργάνωσα σε μια αίθουσα του πανεπιστημίου την υποδομή ενός πρότυπου νηπιαγωγείου για την άσκηση των φοιτητών. Το συμβούλιο σπουδών αποφάσισε, όμως, σε συνεργασία με τους συνδικαλιστές φοιτητές, πως δεν ήθελε «κουτσούβελα» μέσα στα πόδια μας!... Και κλείδωσε την αίθουσα.

Κάθε πρωί πήγαινα στο πανεπιστήμιο με αγωνία για το ποια τρικλοποδιά μου είχαν βάλει πάλι. Στα Συμβούλια Σπουδών έβλεπα να έρχονται προσunenνοημένοι οι συνάδελφοι για να «περάσουν» τα θέματα που τους βόλευαν. Η αδιαφορία των φοιτητών αποθάρρυνε κάθε προσπάθειά μου. Το μόνο που ενδιαφέρονταν να με ρωτήσουν ήταν «από ποια σελίδα μέχρι ποια σελίδα θα διαβάσουν για τις εξετάσεις».

Το 1994 αποφάσισα, τελικά, να φύγω. Δεν ήθελα, όμως, η δουλειά που είχα κάνει μέχρι τότε να πάει εντελώς χαμένη. Είχα γνωρίσει έναν νέο εξαιρετικό επιστήμονα (τον Νίκο Ράπτη) που συγκέντρωνε (και με το παραπάνω) τα απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα (Είχε, μάλιστα, συνεργαστεί μαζί μου στη δημιουργία του εργαστηρίου για τα ΑΜΕΑ). Τον έπεισα, λοιπόν, να βάλει υποψηφιότητα για τη θέση που άφηνα.

Αλλά το πανεπιστήμιο δεν ήθελε έναν επιστήμονα που θα συνέχιζε να δουλεύει όπως εγώ. Έτσι, εξέλεξαν κάποιον που δεν είχε κανένα ουσιαστικό προσόν γι' αυτή τη θέση (είχε απλώς ένα κατάστημα πώλησης PCs). Τα πρώτα πράγματα που έκανε, λοιπόν, ο καινούριος ήταν δύο: α) Να μαζέψει και να βάλει σε κλειδωμένα ντουλάπια όλο τον εξοπλισμό για τα ΑΜΕΑ και β) Να «αποσύρει» τους υπολογιστές Apple Macintosh και να τους αντικαταστήσει από απλά PCs (με πολύ μικρότερες μνήμες και ταχύτητες και χωρίς να υπάρχουν διαθέσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα γι' αυτούς τους υπολογιστές).

Νομίζω πως τα παραπάνω (αν είχατε την αντοχή να τα διαβάσετε) μπορούν να σας βοηθήσουν να καταλάβετε πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα στα Πανεπιστήμιά μας και γιατί έφτασαν στη σημερινή κατάσταση. Θα πρέπει να προσθέσετε, βέβαια, και το γεγονός πως από το 1996 και ύστερα τα κοινοτικά προγράμματα διαχειρίζονται όχι από τις Βρυξέλλες, αλλά από τα ελληνικά Υπουργεία – και ο νοών νοείτω...

Είχα πάντα την κακή συνήθεια να μην περιορίζομαι στα λόγια, αλλά ό,τι ήθελα να πω το έγραφα (*scripta manent*). Όταν, λοιπόν, έφυγα από το πανεπιστήμιο, η εφημερίδα της Ρόδου *Πρόοδος* πήρε από τα πρακτικά του Συμβουλίου Σπουδών τα κείμενα που υπέβαλα (μόνον εγώ – κανείς άλλος δεν έδινε γραπτά τις θέσεις και τις προτάσεις του) και τα δημοσίευσε σε συνέχειες για να καταλάβουν οι αναγνώστες τι συνέβαινε στο πανεπιστήμιο. Φυσικά, δεν ίδρωσε το αφτί κανενός... Είχε έρθει πάλι στην κυβέρνηση το ΠΑΣΟΚ.

Ελληνική Παιδεία – τι σημαίνει άραγε;

Πολλές φορές ακούμε για την αρχαία ελληνική θέση που λέει πως «πας μη Έλλην βάρβαρος», με την επεξήγηση πως «Έλληνας είναι εκείνος που μετέχει της Ελληνικής παιδείας». Τι μπορεί να σημαίνει, όμως, σήμερα η έννοια της «Ελληνικής Παιδείας»; Αν, δηλαδή, πάρει κάποιος το «απολυτήριο» του Ελληνικού Λυκείου ή το «πτυχίο» κάποιου πανεπιστημίου σημαίνει πως έχει μετέχει της «Ελληνικής Παιδείας» ή γενικά της «Παιδείας»; Θα ήθελα να αναφέρω τέσσερις (από τις πάρα πολλές) προσωπικές εμπειρίες μου που δείχνουν τι σημαίνει να έχει κανείς ολοκληρώσει την «Ελληνική Παιδεία».

Μια επαρχιακή εφημερίδα, το 1990, προκειμένου να εκσυγχρονίσει την παραγωγή της με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μου ζήτησε να αξιολογήσω τις κοπέλες που ενδιαφέρονταν να προσληφθούν ως χειρίστριες ηλεκτρονικών υπολογιστών και να προτείνω τις καταλληλότερες. Η βασική αξιολόγηση γινόταν με την υπαγόρευση

(από μένα) ενός μικρού δημοσιογραφικού κειμένου από την εφημερίδα της προηγούμενης μέρας. Έτσι μπορούσα να ελέγξω την άνεση που είχαν οι κοπέλες στη χρήση του υπολογιστή και στην ταχύτητα γραφής, καθώς και στη γνώση της ορθογραφίας – εκείνη την εποχή το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου δεν είχε ακόμα έλεγχο της ορθογραφίας. Ανάμεσα στις κοπέλες που ήρθαν ήταν και μία, η οποία μόλις είχε τελειώσει το Λύκειο με βαθμό απολυτηρίου 19,5.

Εκείνη την εποχή γίνονταν οι Προεδρικές εκλογές στις Ηνωμένες Πολιτείες και κάθε μέρα τα Δελτία Ειδήσεων και οι εφημερίδες ασχολούνταν με αυτό το θέμα. Αρχισα, λοιπόν, να υπαγορεύω ένα τέτοιο θέμα. Ξεκινούσε με τις λέξεις «Οι ρεπουμπλικάνοι...». Έμεινα κατάπληκτος, βλέποντας την αριστούχο της ελληνικής εκπαίδευσης να γράφει: «Ηρε πουμπλικάνοι...»!

**Οι ρεπουμπλικάνοι
Ηρε πουμπλικάνοι**

Ένα χρόνο πριν, το 1989, στη διάρκεια ενός μαθήματος που έκανα σε φοιτητές των Παιδαγωγικών Τμημάτων (για τους μελλοντικούς Δασκάλους και Νηπιαγωγούς) τόλμησα να τους ρωτήσω αν τους θυμίζει τίποτα η φράση «Το Όνομα του Ρόδου». (Το μάθημα παρακολουθούσαν περίπου 120 φοιτητές και φοιτήτριες, από αυτούς που «μορφώνουν» σήμερα τα παιδιά μας). Την εποχή εκείνη, ραδιόφωνα, εφημερίδες και τηλεόραση ασχολούνταν έντονα με το βιβλίο του Ουμπέρτο Έκο – ήταν ένα μεγάλο πολιτιστικό θέμα. Περίμενα, λοιπόν, κάποια αντίδραση.

Από τους 120 φοιτητές και φοιτήτριες υπήρξε μόνο ΕΝΑΣ (ένα αγόρι) που σήκωσε το χέρι του. Και ρώτησε: «Δεν είναι εκείνη η ταινία με τον Σον Κόνερι;». Προφανώς ο νέος είδε την ταινία πιστεύοντας πως θα έχει κάποια σχέση με τον Τζέιμς Μποντ, αφού παίζει ο Σον Κόνερι – πάλι καλά, δηλαδή, αφού οι υπόλοιποι δεν είχαν διαβάσει ή ακούσει τίποτα.

Το 1994 είχα οργανώσει μια μικρή αίθουσα μέσα στο πανεπιστήμιο σε μορφή μιας αίθουσας νηπιαγωγείου, εξοπλίζοντάς την με ό,τι καλύτερο υπήρχε τότε σε όλο τον κόσμο γι' αυτόν τον σκοπό μέσα από ένα Κοινοτικό πρόγραμμα. Πρότεινα, λοιπόν, στο Συμβούλιο Σπουδών να μαζεύονται εκεί 6-7 παιδιά της προσχολικής ηλικίας (που είχαν κάποιες φοιτήτριές μας, καθώς και κάποια μέλη του πανεπιστημίου). Θα ήταν χρήσιμο να εφαρμόζονται όλα όσα διδάσκονταν οι φοιτητές μας – μελλοντικοί

εκπαιδευτικοί. Και θα ήταν μια κοινωνική λύση στο πρόβλημα της ανυπαρξίας τότε δωρεάν παιδικών σταθμών.

Τότε ο πρόεδρος του συλλόγου φοιτητών του Τμήματος Νηπιαγωγών σηκώθηκε και είπε: «Τι λέτε κύριε Ανθουλιά; Θα έχουμε κουτσούβελα ανάμεσα στα πόδια μας;». Οι υπόλοιποι καθηγητές συμφώνησαν μαζί του και, φυσικά, η αίθουσα κλειδώθηκε και δεν ξανάνοιξε...

Το 2009 έβλεπα στην τηλεόραση ένα από εκείνα τα Δελτία Ειδήσεων, στα οποία ένας δημοσιογράφος έβγαινε στους δρόμους και ρώταγε τι ξέρει ο ένας και τι ο άλλος. Ρώτησε, λοιπόν, έναν νέο κύριο με κουστούμι, γραβάτα και εμφάνιση μορφωμένου ανθρώπου με σοβαρό στυλ «Ποιος ήταν ο Περικλής;». Τότε ο νέος κύριος απάντησε με αφοπλιστικό τρόπο: «Δεν ήταν Ρωμαίος στρατηγός;».

Και μια απορία: Υπάρχει κάποιος σήμερα που θα δεχόταν να πει το κόνειο κι ας διαφωνούσε με την ορθότητα μιας δικαστικής απόφασης που εφάρμοζε έναν «κακό» νόμο; Κι αν υπάρξει, η σημερινή ελληνική κοινωνία θα τον θεωρήσει σπουδαίο ή ηλίθιο; Θα τον μνημονεύει ως το ύψιστο δημοκρατικό και κοινωνικό παράδειγμα για τα επόμενα δυόμιση χιλιάδες χρόνια ή θα θαυμάζει εκείνους που δεν θέλουν να εφαρμόζουν το Σύνταγμα και τους νόμους αφού δεν συμφωνούν με αυτούς;

